

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
GIOVANNI PITRUZZELLA
prednesené 15. apríla 2021¹

Vec C-882/19

Sumal, S.L.

proti

Mercedes Benz Trucks España, S.L.

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Audiencia Provincial de Barcelona
(Provinčný súd Barcelona, Španielsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Hospodárska súťaž – Podnik – Pojem –
Hospodárska jednotka – Žaloba o náhradu škody podaná proti dcérskej spoločnosti subjektu,
ktorému Komisia uložila sankciu za porušenie článku 101 ZFEÚ – Prípustnosť – Podmienky“

1. Na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktoré je predmetom týchto návrhov, má Súdny dvor vysvetliť, či sa osoba, ktorá uvádza, že jej vznikla škoda spôsobená protisúťažným postupom, môže domáhať občianskoprávnej zodpovednosti za takúto škodu voči dcérskej spoločnosti subjektu, ktorý sa na uvedenom postupe podieľal, pričom Komisia mu z tohto dôvodu uložila sankciu rozhodnutím nevzťahujúcim sa na uvedenú dcérsku spoločnosť, a to za predpokladu, že dcérska spoločnosť a materská spoločnosť tvoria „hospodársku jednotku“.
2. Ako je známe, teória hospodárskej jednotky má pevný základ v judikatúre Súdneho dvora a Všeobecného súdu, v rámci ktorej súdy Únie túto teóriu použili s cieľom uložiť materskej spoločnosti sankciu za protisúťažné správanie jej dcérskych spoločností, a to prostredníctvom akéhosi „vzostupného“ procesu, ktorý od dcérskych spoločností smeruje vyššie k materskej spoločnosti. V prípade, ktorý vnútroštátny súd postúpil do pozornosti Súdneho dvora, ide naopak o určenie, či uvedeným pojmom „hospodárska jednotka“ možno odôvodniť „zostupný“ proces vyvedenia zodpovednosti, výsledkom ktorého by bola zodpovednosť dcérskej spoločnosti za škodu spôsobenú protisúťažným správaním materskej spoločnosti.
3. Predmetný návrh na začatie prejudiciálneho konania podal vnútroštátny súd v rámci sporu medzi spoločnosťami Sumal SL (ďalej len „Sumal“) a Mercedes Benz Trucks España SL (ďalej len „MBTE“) týkajúceho sa náhrady škody údajne spôsobenej spoločnosťou Sumal SL v dôsledku účasti spoločnosti Daimler AG (ďalej len „Daimler“), materskej spoločnosti MBTE, na karteli v rozpore s článkom 101 ZFEÚ.

¹ Jazyk prednesu: taliančina.

I. Skutkový stav, konanie vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie na Súdnom dvore

4. Spoločnosť Sumal, odvolateľka vo veci samej, nadobudla medzi rokmi 1997 a 1999 na základe lízingovej zmluvy dve nákladné vozidlá skupiny Daimler od spoločnosti MBTE, odporkyne v konaní vo veci samej, a to prostredníctvom spoločnosti Ster Motor, S. L., autorizovaného predajcu.

5. Dňa 19. júla 2016 Európska komisia prijala rozhodnutie C(2016)4673 final týkajúce sa konania podľa článku 101 ZFEÚ a článku 53 Dohody o EHP² (ďalej len „rozhodnutie z roku 2016“), v ktorom konštatovala existenciu jediného a trvajúceho porušovania článku 101 ZFEÚ a článku 53 Dohody o EHP, spočívajúceho okrem iného v kolúzných dojednaniach medzi hlavnými výrobcami nákladných vozidiel, vrátane spoločnosti Daimler, o stanovovaní cien a zvyšovaní brutto cien nákladných vozidiel v EHP, ku ktorým dochádzalo, pokiaľ ide o Daimler, medzi 17. januárom 1997 a 18. januárom 2011.

6. Sumal podala na Juzgado de lo Mercantil n. 7 de Barcelona (Obchodný súd č. 7 Barcelona, Španielsko) žalobu o náhradu škody proti spoločnosti MBTE, pričom sa domáhala zaplatenia sumy 22 204,35 eura ako náhrady škody vzniknutej v dôsledku porušenia pravidiel na ochranu hospodárskej súťaže, ktoré Komisia konštatovala v rozhodnutí z roku 2016 a za ktoré je podľa odvolateľky zodpovedná MBTE ako dcérska spoločnosť spoločnosti Daimler. MBTE navrhla žalobu zamietnuť, pričom okrem iného poukázala na nedostatok pasívnej legitimácie, keďže za jedinou osobu zodpovednú za predmetné porušenie sa mala považovať Daimler, ktorá má vo vzťahu k spoločnosti MBTE samostatnú právnu subjektivitu.

7. Rozsudkom z 23. januára 2019 Juzgado de lo Mercantil n. 7 de Barcelona (Obchodný súd č. 7 Barcelona) žalobu zamietol, pričom konštatoval nedostatok pasívnej legitimácie odporkyne, t. j. žalovanej v prvom stupni, a to z dôvodu, že Daimler bola jediným právnym subjektom, ktorého sa týkalo sankčné správne konanie vedené Komisiou vo veci kartelu, ktorý je základom nároku spoločnosti Sumal na náhradu škody.

8. Sumal podala proti rozsudku Juzgado de lo Mercantil n. 7 de Barcelona (Obchodný súd č. 7 Barcelona) odvolanie na Provincial de Barcelona (Provinčný súd Barcelona, Španielsko), čiže vnútroštátny súd. Tento súd poznamenáva, že Súdny dvor dosiaľ nerozhodol o otázke, či žalobu o náhradu škody vychádzajúcu z rozhodnutia Komisie alebo vnútroštátneho orgánu na ochranu hospodárskej súťaže, ktorým sa konštatuje porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, možno podať proti spoločnosti, ktorá nie je dotknutá daným rozhodnutím, ale v plnom rozsahu ju vlastní spoločnosť, ktorá sa v takomto rozhodnutí označuje za zodpovednú za predmetné porušenie. Ďalej zdôrazňuje, že vnútroštátna judikatúra sa v tejto otázke rozchádza. Niektoré španielske súdy takúto možnosť pripúšťajú na základe uplatnenia „teórie hospodárskej jednotky“, kým iné súdy ju odmietajú s odôvodnením, že hoci uvedená teória umožňuje pripísať materskej spoločnosti občianskoprávnu zodpovednosť za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti, bez kontroly dcérskej spoločnosti nad materskou spoločnosťou neumožňuje opačný postup.

² Vec AT.39824 – Nákladné vozidlá. Zhrnutie tohto rozhodnutia bolo uverejnené v *Úradnom vestníku Európskej únie* (Ú. v. EÚ C 108, 2017, s. 6).

9. Za týchto okolností Provincial de Barcelona (Provinčný súd Barcelona) prerušil konanie a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„Odôvodňuje doktrína týkajúca sa hospodárskej jednotky, ktorá vyplýva z judikatúry samotného Európskeho súdu [Súdneho dvora Európskej únie], rozšírenie zodpovednosti materskej spoločnosti na dcérsku spoločnosť, alebo sa táto doktrína vzťahuje len na rozšírenie zodpovednosti dcérskych spoločností na materskú spoločnosť?

Má sa rozšírenie pojmu hospodárska jednotka uskutočniť v rámci vzťahov vnútri skupiny výlučne na základe faktorov kontroly alebo možno vychádzať aj z iných kritérií, vrátane toho, že dcérska spoločnosť mohla mať prospech z protiprávnych konaní?

V prípade pripustenia možnosti rozšírenia zodpovednosti materskej spoločnosti na dcérsku spoločnosť, aké by boli podmienky, ktoré by toto rozšírenie umožnili?

V prípade, ak je odpoveď na predchádzajúce otázky v prospech pripustenia rozšírenia zodpovednosti na dcérske spoločnosti z dôvodu konania materských spoločností, je v súlade s touto doktrínou Spoločenstva vnútroštátna právna úprava, akou je článok 71 ods. 2 [Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia] zákona o ochrane hospodárskej súťaže [ďalej len ‚LDC‘]³, ktorý stanovuje len možnosť rozšíriť zodpovednosť dcérskej spoločnosti na materskú spoločnosť za predpokladu, že materská spoločnosť má kontrolu nad dcérskou spoločnosťou?“

10. Písomné pripomienky podľa článku 23 Štatútu Súdneho dvora v tomto konaní predložili MBTE, talianska a španielska vláda a Komisia. Súdny dvor vyzval v rámci opatrenia na organizáciu konania podľa článku 61 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora účastníkov konania vo veci samej a dotknuté osoby v zmysle článku 23 štatútu, aby písomne odpovedali na určité otázky. Sumal, MBTE, španielska vláda a Komisia túto úlohu splnili. Súdny dvor ďalej rozhodol o zrušení pojednávania pôvodne nariadeného na 1. decembra 2020, a to s tým, že účastníkom konania a dotknutým osobám položil ďalšie otázky, na ktoré mali písomne odpovedať. Odpovede na tieto otázky doručili Sumal, MBTE, španielska a talianska vláda a Komisia.

II. Analýza

A. O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

11. MBTE namieta, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je neprípustný z dvoch dôvodov.

12. V prvom rade návrh na začatie prejudiciálneho konania nezodpovedá podľa MBTE požiadavkám stanoveným v článku 94 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, pretože v danom uznesení sa neuvádzajú ani relevantné skutočnosti, ktoré zistil vnútroštátny súd, ani zhrnutie skutkového stavu, z ktorého prejudiciálne otázky vychádzajú, ale iba sa v ňom opakujú skutkové

³ Zákon z 3. júla 2007 (BOE č. 159 zo 4. júla 2007, s. 28848).

tvrdenia účastníkov konania vo veci samej. Okrem toho vnútroštátny súd poskytol podľa názoru MBTE v návrhu na začatie prejudiciálneho konania nepresný, čiastkový a nesprávny prehľad príslušnej vnútroštátnej judikatúry.⁴

13. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora nevyhnutnosť dopracovať sa k výkladu práva Únie, ktorý bude pre vnútroštátny súd užitočný, vyžaduje, aby vnútroštátny súd vymedzil skutkový a právny rámec, do ktorého spadajú ním kladené otázky, resp. aby aspoň objasnil skutkové predpoklady, na ktorých sa uvedené otázky zakladajú. Tieto požiadavky platia predovšetkým v oblasti hospodárskej súťaže, ktorá sa vyznačuje komplexnými skutkovými okolnosťami a právnymi skutočnosťami.⁵ Pokiaľ ide o prejednávajúcu vec, vysvetlenie skutkových okolností, ktoré sú základom sporu v konaní vo veci samej, v rámci návrhu na začatie prejudiciálneho konania je na rozdiel od tvrdenia spoločnosti MBTE dostatočný na objasnenie dôvodov, ktoré viedli vnútroštátny súd k podaniu prvých troch prejudiciálnych otázok a k pochopeniu ich významu. Uvedené vysvetlenie napokon umožnilo účastníkom konania a dotknutým osobám, aby v zmysle článku 23 Štatútu Súdneho dvora predložili písomné pripomienky k predmetným otázkam.

14. Odlišná situácia naopak nastala v súvislosti so štvrtou prejudiciálnou otázkou. Na jednej strane, ako uvádza MBTE v rámci prvého dôvodu neprípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania, obsah článku 71 ods. 2 LDC sa skutočne stručne reprodukuje – navyše vytrhnutý zo systematického kontextu, ktorého je súčasťou – iba v rámci znenia štvrtej prejudiciálnej otázky.⁶ Uznesenie o návrhu na začatie prejudiciálneho konania neobsahuje nijakú informáciu ani v súvislosti s výkladom predmetného ustanovenia vnútroštátnym súdom, ani v súvislosti s dôvodmi, pre ktoré vnútroštátny súd zastáva názor, že toto ustanovenie je nezlučiteľné s výkladom práva Únie, ktorý by umožňoval podať proti dcérskej spoločnosti žalobu o náhradu škody spôsobenú protisúťažným správaním materskej spoločnosti.⁷

⁴ V rozpore s tým, čo sa uvádza v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, MBTE zastáva jednak názor, že v Španielsku neexistuje nejednotná judikatúra, pokiaľ ide o otázku zodpovednosti dcérskej spoločnosti za protisúťažné delikty spáchané materskou spoločnosťou, jednak sa domnieva, že pasívnu legitimitáciu pobočky spoločnosti Daimler, ktorá sa v rozhodnutí z roku 2016 nespomína, v rámci žaloby o náhradu škody vychádzajúcej z uvedeného rozhodnutia uznal iba Juzgado de lo Mercantil n. 3 de Valencia (Obchodný súd č. 3 Valencia, Španielsko), a to navyše v rozhodnutiach, ktoré odvolací súd zrušil.

⁵ Pozri okrem iného rozsudok z 5. marca 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, bod 49).

⁶ Znenie článku 71 ods. 1 a 2 LDC, zavedené do tohto zákona s cieľom prebrať smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie (Ú. v. EÚ L 349, 2014, s. 1), cituje vo svojich pripomienkach španielska vláda. V odseku 1 tohto článku sa stanovuje, že „osoby zodpovedné za porušenie zákona o ochrane hospodárskej súťaže sú zodpovedné za spôsobené škody a straty“. V odseku 2 písm. a) sa spresňuje, že „porušením práva na ochranu hospodárskej súťaže sa rozumie akékoľvek porušenie článkov 101 alebo 102 [ZFEÚ], resp. článkov 1 alebo 2 tohto zákona“, kým v písm. b) sa stanovuje, že „konanie spoločnosti možno pripísať aj spoločnostiam alebo osobám, ktoré ju kontrolujú, s výnimkou prípadov, keď žiadna z takýchto spoločností alebo osôb neurčuje hospodárske správanie dcérskej spoločnosti“.

⁷ Vnútroštátny súd rovnako neuvádza, že súčasné znenie článku 71 ods. 2 LDC je výsledkom legislatívnej zmeny zavedenej prostredníctvom Real Decreto-ley 9/2017 z 26. mája 2017 (BOE č. 126 z 27. mája 2017, s. 42820). V rozsahu, v akom ide o jednoznačne hmotnoprávne a nie čisto procesnoprávne ustanovenie, vzniká legitímna otázka, či sa toto ustanovenie, tak, ako uvádza MBTE v rámci druhého dôvodu neprípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania, vzťahuje v súlade s článkom 22 ods. 1 smernice 2014/104, podľa ktorého sa vnútroštátne opatrenia týkajúce sa prebratia hmotnoprávných ustanovení tejto smernice neuplatňujú so spätným účinkom, na žalobu, o akej rozhoduje vnútroštátny súd vo veci samej a ktorá sa, hoci bola podaná po nadobudnutí účinnosti uvedenej smernice, v každom prípade vzťahuje na skutočnosti pochádzajúce z obdobia pred prijatím a nadobudnutím účinnosti predmetnej smernice. V tejto súvislosti poznamenávam, že prejudiciálnu otázku týkajúcu sa okrem iného výkladu pojmu „so spätným účinkom“ podľa článku 22 ods. 1 smernice 2014/104, a to vo vzťahu k ustanoveniam určeným na prebratie tejto smernice do španielskeho práva, v súčasnosti skúma Súdny dvor v prebiehajúcom konaní C-267/20. Pokiaľ ide o rozsah časovej pôsobnosti smernice 2014/104, pozri vo všeobecnosti rozsudok z 28. marca 2019, Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:263, body 24 až 34), a návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, body 60 až 64).

15. Za týchto okolností sa domnievam, že námietku neprípustnosti, ktorú na základe rozporu s článkom 94 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora vznesla MBTE, treba zamietnuť, pokiaľ sa týka prvých troch prejudiciálnych otázok, pričom je potrebné jej vyhovieť, pokiaľ ide o štvrtú prejudiciálnu otázku.

16. V druhom rade MBTE namieta, že prejudiciálne otázky, ktoré položil Audiencia Provincial de Barcelona (Provinčný súd Barcelona), sú iba hypotetické. Prvé tri prejudiciálne otázky nijako nesúvisia so skutkovým stavom vo veci samej, keďže Sumal sa ani nedovoľovala skutočností, ani nepreukázala skutočnosti, ktoré by mohli odôvodniť rozšírenie zodpovednosti za protiprávne konanie, ktorého sa dopustila Daimler, na MBTE, ale jej žaloba vychádza výlučne z rozhodnutia z roku 2016.

17. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že prináleží iba vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor a ktorý nesie zodpovednosť za následné súdne rozhodnutie, aby so zreteľom na osobitosti veci posúdil tak potrebu rozhodnutia v prejudiciálnom konaní na účel vydania svojho rozsudku, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. Ak sa teda položené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť. Z toho vyplýva, že pri otázkach týkajúcich sa práva Únie platí domnienka relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o návrhu na začatie prejudiciálneho konania podanom vnútroštátnym súdom len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s realitou alebo predmetom sporu vo veci samej, ak ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené.⁸

18. V prejednávanej veci je potrebné poznamenať, že prvé tri prejudiciálne otázky sa týkajú prípustnosti žaloby o náhradu škody podľa práva Únie, akou je žaloba, akú podala Sumal proti spoločnosti MBTE, ktorou sa nenapadá spoločnosť sankcionovaná Komisiou za porušenie pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže, ale smeruje voči jej dcérskej spoločnosti, ktorej sa rozhodnutie o zistení predmetného porušenia netýkalo. Ako uvádza MBTE, skutočnosť, že Sumal sa s cieľom domáhať sa zodpovednosti spoločnosti MBTE za škodu spôsobenú protisúťažným konaním jej materskej spoločnosti dovoľáva iba rozhodnutia z roku 2016, nie je v rámci posúdenia prípustnosti uvedených prejudiciálnych otázok relevantná, keďže ich konkrétnym cieľom je získať od Súdneho dvora vysvetlenie, pokiaľ ide o možnosť vzniku takejto zodpovednosti a za akých podmienok.⁹ Námietku neprípustnosti prvých troch prejudiciálnych otázok vychádzajúcu z ich údajne hypotetickej povahy preto treba podľa môjho názoru zamietnuť.

B. O prvej, druhej a tretej prejudiciálnej otázke

19. Prostredníctvom prvých troch prejudiciálnych otázok, ktoré je vhodné preskúmať spoločne, vnútroštátny súd v podstate žiada Súdny dvor o rozhodnutie, či dcérsku spoločnosť možno na základe uplatnenia pojmu „hospodárska jednotka“ považovať za zodpovednú za porušenie protimonopolných pravidiel Únie, ktorého sa dopustila jej materská spoločnosť, a v prípade kladnej odpovede, aké podmienky treba splniť, aby bolo možné určiť takúto zodpovednosť.

20. Ako sa uviedlo vyššie, uvedené otázky sa kladú v súvislosti s tzv. „follow on“ žalobou o náhradu škody, t. j. žalobou, ktorej cieľom je získať náhradu škody spôsobenej porušením protimonopolných pravidiel, ktoré pred podaním žaloby konštatoval orgán ochrany hospodárskej

⁸ Pozri okrem iného rozsudok z 3. septembra 2020, Vivendi (C-719/18, EU:C:2020:627, body 32 a 33 a citovaná judikatúra).

⁹ Všetky ostatné predpoklady žaloby spoločnosti Sumal, ktoré uvádza MBTE, týkajúce sa najmä existencie spôsobenej škody a jej rozsahu, musí preskúmať vnútroštátny súd.

súťaže, či už vnútroštátny orgán, alebo orgán Únie. V prejednávanej veci ide o konštatovanie uvedené v rozhodnutí z roku 2016. Odvolateľka v konaní vo veci samej podala žalobu proti spoločnosti MBTE, klienta jej zmluvného partnera v rámci nákupu nákladných vozidiel, ku ktorému došlo v období fungovania kartelu, za ktorý Komisia uložila sankciu v predmetnom rozhodnutí, keďže sa považovala za poškodenú v dôsledku zvýšenia cien vyvolaného týmto kartelom, čo viedlo k tomu, že MBTE zvýšila cenu v rámci predmetnej kúpnej zmluvy o 20 %. Zdá sa, že žaloba podaná spoločnosťou Sumal vychádza iba z predpokladu účasti materskej spoločnosti skupiny spoločností, do ktorej patrila aj MBTE, na karteli, ktorú potvrdila Komisia v rozhodnutí z roku 2016.

21. MBTE predovšetkým namieta, že výklad teórie hospodárskej jednotky v tom zmysle, že zodpovednosť spoločnosti Daimler by sa rozšírila aj na MBTE, je vzhľadom na charakteristiky žaloby, ktorú proti nej podala Sumal, v rozpore s článkom 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003¹⁰. Subsidiárne MBTE uvádza, že teória hospodárskej jednotky neumožňuje rozšíriť zodpovednosť zostupným spôsobom v zmysle úvahy vnútroštátneho súdu. Sumal, ako aj talianska a španielska vláda naopak Súdnu dvoru navrhujú, aby si osvojil extenzívny výklad teórie hospodárskej jednotky, ktorý za určitých podmienok umožňuje určiť zodpovednosť dcérskej spoločnosti za škodu spôsobenú porušením pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže, ktorého sa dopustila materská spoločnosť. Komisia pôvodne uviedla, že v rámci verejnoprávneho uplatňovania protimonopolných pravidiel nie je za súčasného stavu judikatúry v zásade možné rozšíriť na dcérsku spoločnosť zodpovednosť za porušenie, ktorého sa dopustila materská spoločnosť, keďže dcérska spoločnosť nemá rozhodujúci vplyv na trhové správanie materskej spoločnosti, hoci sa nevyklučuje možnosť osoby poškodenej protisúťažnými praktikami materskej spoločnosti podať žalobu o náhradu škody proti jednej z dcérskejších spoločností, a to v prípade nástupníctva medzi spoločnosťami alebo reštrukturalizácie, ak medzi oboma subjektmi existuje ekonomická kontinuita, alebo za podmienok stanovených príslušnými vnútroštátnymi predpismi, keď zodpovedná materská spoločnosť nemá dostatočný majetok na uspokojenie nárokov žalobcu týkajúcich sa náhrady škody. V odpovediach na otázky Súdneho dvora Komisia čiastočne zmenila svoje stanovisko s tým, že na prvé tri prejudiciálne otázky navrhla odpovedať v tom zmysle, že článok 101 ZFEÚ nebráni tomu, aby sa zodpovednosť za nezákonné konanie materskej spoločnosti pripísala dcérskej spoločnosti v prípade, že obe spoločnosti sú súčasťou rovnakého podniku a vnútroštátny súd zistí, že správanie dcérskej spoločnosti súvisí s konštitutívnym prvkom porušenia, alebo v každom prípade vtedy, keď sú obe spoločnosti súčasťou rovnakého podniku a pre poškodené subjekty je nemožné alebo neprimerane zložité získať úplnú náhradu spôsobenej škody priamo od materskej spoločnosti.

22. Napriek novosti prejudiciálnych otázok položených zo strany Provincial de Barcelona (Provinčný súd Barcelona) sa domnievam, že ich možno vyriešiť na základe prvkov odvodených z judikatúry týkajúcej sa pojmu „hospodárska jednotka“. Z tohto dôvodu je na úvod potrebné preskúmať predmetnú judikatúru.

1. O pojme podnik v práve hospodárskej súťaže Únie a o „teórii hospodárskej jednotky“

23. Pojem „podnik“ nadobúda v práve Únie význam a rozsah v závislosti od oblasti právnej úpravy, ktorej je súčasťou, a od rôznych cieľov, ktoré sa majú v rámci danej oblasti sledovať. V práve hospodárskej súťaže treba uvedený funkčný charakter pojmu „podnik“ vykladať z dvojakého hľadiska.

¹⁰ Nariadenie Rady zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).

24. V prvom rade, ako zdôraznil generálny advokát Jacobs v návrhoch, ktoré predniesol v spojených veciach AOK Bundesverband a i., uvedený pojem „sa viaže na druh vykonávanej činnosti, a nie na vlastnosti subjektov, ktoré túto činnosť vykonávajú“¹¹. Hospodársku súťaž tvorí a ovplyvňuje hospodárska činnosť, a preto právo, ktorého cieľom je chrániť hospodársku súťaž, môže byť v plnom rozsahu účinné, iba ak sa jeho pravidlá a zákazy uplatňujú na hospodárske subjekty. Z tohto dôvodu články 101 a 102 odkazujú všeobecne na „podniky“, pričom nijakým spôsobom nešpecifikujú ich právnu štruktúru. Ak má nejaká činnosť hospodársky charakter, osoby, ktoré ju vykonávajú, podliehajú ustanoveniam uvedených článkov, a to nezávisle od ich právnej formy alebo právnej úpravy a spôsobu financovania, ktorým podliehajú v príslušnom členskom štáte.¹²

25. V druhom rade kvalifikácia určitej činnosti ako hospodárskej – čiže označenie určitého subjektu za podnik – na účely uplatnenia práva hospodárskej súťaže závisí od skúmaného kontextu.¹³ Rovnako identifikácia subjektov patriacich do množiny podniku závisí od predmetu namietaného porušenia.¹⁴

26. Vzhľadom na funkčný charakter pojmu „podnik“, ktorý si osvojila judikatúra, a irelevantnosť právnej formy osoby vykonávajúcej hospodársku činnosť možno rôzne, právne nezávislé subjekty považovať za súčasť jedného podniku, pokiaľ na trhu pôsobia ako jedna „hospodárska jednotka“.

27. Teória „hospodárskej jednotky“ vznikla približne v 70. rokoch 20. storočia, pričom Súdny dvor ju použil jednak s cieľom vylúčiť dohody vnútri skupiny z pôsobnosti zákazu uvedeného v súčasnom článku 101 ZFEÚ,¹⁵ jednak s cieľom pripísať, v rámci skupiny spoločností, zodpovednosť za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti jej materskej spoločnosti, a to pôvodne v situáciách, v ktorých sa namietal nedostatok právomoci Komisie uložiť sankciu materskej spoločnosti, keďže táto spoločnosť priamo nepôsobila v rámci Spoločenstva.

28. V rozsudku zo 14. júla 1972, Imperial Chemical Industries/Komisia¹⁶ (ďalej len „rozsudok ICI“), Súdny dvor potvrdil rozhodnutie, ktorým Komisia uložila sankciu materskej spoločnosti skupiny ICI usadenej mimo Spoločenstva, ktorá s využitím riadiacej právomoci voči svojim dcérskym spoločnostiam so sídlom v Spoločenstve uspela pri presadzovaní zvýšenia cien, o ktorých sa rozhodlo v rámci zosúladeného postupu, na ktorom sa podieľala iba uvedená

¹¹ (C-264/01, C-306/01, C-354/01 a C-355/01, EU:C:2003:304, bod 25 návrhov).

¹² Pozri okrem iného rozsudky z 23. apríla 1991, Höfner a Elser (C-41/90, EU:C:1991:161, bod 21); zo 17. februára 1993, Poucet a Pistre (C-159/91 a C-160/91, EU:C:1993:63, bod 17); z 22. januára 2002, Císal (C-218/00, EU:C:2002:36, bod 22), a z 1. júla 2008, MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:376, bod 21).

¹³ Pozri napríklad rozsudok z 1. júla 2008, MOTOE (C-49/07, EU:C:2008:376, bod 25).

¹⁴ Pozri napríklad rozsudok zo 6. marca 1974, Istituto Chemioterapico Italiano a Commercial Solvents/Komisia (6/73 a 7/73, EU:C:1974:18, bod 41), v ktorom sa pojem podnik použil na účely uplatnenia súčasného článku 102 ZFEÚ v súvislosti s jediným opatrením, ktoré dve stíhané spoločnosti spoločne realizovali voči tretej spoločnosti, ktorej boli dodávateľmi; pozri tiež rozsudok z 12. júla 1984, Hydrotherm Gerätebau (170/83, EU:C:1984:271, bod 11), v ktorom Súdny dvor konštatoval, že v rámci práva hospodárskej súťaže sa pojem podnik „má vykladať v tom zmysle, že sa vzťahuje na hospodársku jednotku z hľadiska predmetu dohody“.

¹⁵ V rozsudku z 31. októbra 1974, Centrafarm a de Peijper (15/74, EU:C:1974:114, bod 41), Súdny dvor uviedol, že uvedený zákaz sa nevzťahuje na dohody alebo zosúladené postupy „medzi podnikmi patriacimi do rovnakej skupiny ako materská spoločnosť a dcérska spoločnosť, ak tvoria hospodársku jednotku, v rámci ktorej dcérska spoločnosť nemá skutočnú autonómiu pri určovaní svojho správania na trhu“; pozri aj rozsudky z 11. apríla 1989, Saeed Flugreisen a Silver Line Reisebüro (66/86, EU:C:1989:140, bod 35); zo 4. mája 1988, Bodson (30/87, EU:C:1988:225, bod 19); rozsudok z 24. októbra 1996, Viho/Komisia (C-73/95 P, EU:C:1996:405, body 15 až 17). V rovnakom zmysle, hoci bez odkazu na pojem „hospodárska jednotka“, sa vyjadril jednak Súdny dvor v rozsudku z 25. novembra 1971, Béguelin Import (22/71, EU:C:1971:113, body 7 až 9), pričom apeloval na nedostatok hospodárskej autonómie dcérskej spoločnosti, ako aj Komisia v rozhodnutí 69/195/EHS z 18. júna 1969 týkajúcom sa žiadosti o negatívny atest (vec IV/22548 – Christian & Nielsen), keď vychádzala z neexistencie hospodárskej súťaže medzi subjektmi v rámci skupiny. Pozri tiež, pokiaľ ide o vzťahy medzi objednávateľom a sprostredkovateľom, rozsudok zo 16. decembra 1975, Suiker Unie a i./Komisia (40/73 – 48/73, 50/73, 54/73 – 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, EU:C:1975:174, bod 480), a na účely uplatnenia skupinovej výnimky na dohodu, v rámci ktorej jednu zo zmluvných strán tvorilo niekoľko právne autonómnych podnikov, rozsudok z 12. júla 1984, Hydrotherm Gerätebau (170/83, EU:C:1984:271, bod 11).

¹⁶ (48/69, EU:C:1972:70).

holdingová spoločnosť.¹⁷ Na námietku tejto spoločnosti, podľa ktorej sa mala zodpovednosť za porušenie pripísať výlučne dcérskym spoločnostiam, Súdny dvor odpovedal, že skutočnosť, že dcérska spoločnosť „má odlišnú právnu subjektivitu od materskej spoločnosti nestačí na to, aby sa vylúčila možnosť pripísať materskej spoločnosti zodpovednosť za konanie dcérskej spoločnosti, a to v prípade, že dcérska spoločnosť, hoci má samostatnú právnu subjektivitu, nerozhoduje samostatne o svojom správaní na trhu, ale v podstate sa riadi pokynmi, ktoré dostáva od materskej spoločnosti“¹⁸. Zodpovednosť za činnosť dcérskej spoločnosti bolo podľa názoru Súdneho dvora v takýchto prípadoch možné pripísať materskej spoločnosti, a to vzhľadom na jednotnú povahu celku, ktorý takéto odlišné subjekty vytvárajú.¹⁹

29. Od súdnych rozhodnutí, v ktorých sa teória hospodárskej jednotky prvýkrát objavila, ju Súdny dvor neustále opätovne potvrdzoval, pričom postupne vysvetľoval a spresňoval jednak pôsobnosť tejto teórie – a to aj mimo kontextu skupín obchodných spoločností²⁰ –, jednak predpoklady zisťovania existencie hospodárskej jednotky, pričom Súdny dvor najmä objasnil, že existencia hospodárskej jednotky sa skúma s ohľadom na hospodárske, organizačné a právne väzby medzi dotknutými subjektmi,²¹ ktoré sa líšia prípad od prípadu, a nemožno ich taxatívne vymenovať.²² Teória hospodárskej jednotky, ktorú pravidelne uplatňuje Komisia, sa stala kľúčovým prvkom v rámci zisťovania a potlačovania porušovania pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže.

30. Ako sa uviedlo vyššie, počnúc rozsudkom ICI, judikatúra uznáva, že v prípade existencie hospodárskej jednotky medzi subjektmi patriacimi do tej istej skupiny možno materskej spoločnosti pripísať zodpovednosť za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti, ako aj ich spoločnú a nerozdielnú zodpovednosť za zaplatenie príslušnej pokuty, jednak v prípade priamej kontroly, ako aj v prípade, že materská spoločnosť vykonáva kontrolu v rámci skupiny nepriamo, t. j. prostredníctvom inej spoločnosti vlastniacej spoločnosť, ktorá sa dopustila porušenia.²³

31. Okrem toho v prípade, že materská spoločnosť vlastní, priamo alebo nepriamo, celé alebo takmer celé imanie svojej dcérskej spoločnosti, Súdny dvor na jednej strane objasnil, že materská spoločnosť môže rozhodujúcim spôsobom vplývať na správanie dcérskej spoločnosti, a to do tej miery, že dcérska spoločnosť stratí skutočnú autonómiu, pokiaľ ide o jej správanie na trhu,²⁴ a na druhej strane vysvetlil, že existuje vyvrátiteľná domnienka, že materská spoločnosť skutočne

¹⁷ Pozri rozsudok ICI, body 129 až 141. V rovnakom zmysle pozri rozsudky zo 14. júla 1972, Geigy/Commissione (52/69, EU:C:1972:73, body 42 až 45), a Sandoz/Komisia (53/69, EU:C:1972:74, body 42 až 45); z 25. októbra 1983, AEG-Telefunken/Komisia (107/82, EU:C:1983:293, bod 49), a v oblasti pôsobnosti článku 86 ZES (teraz článok 102 ZFEÚ) rozsudok zo 6. marca 1974, Istituto Chemioterapico Italiano a Commercial Solvents/Commissione (6/73 a 7/73, EU:C:1974:18, body 36 až 41).

¹⁸ Pozri rozsudok ICI, body 132 a 133.

¹⁹ Pozri rozsudok ICI, bod 135.

²⁰ Pozri napríklad rozsudok zo 16. novembra 2000, Metsä-Serla a i./Komisia (C-294/98 P, EU:C:2000:632).

²¹ V tomto zmysle pozri okrem iného rozsudky zo 16. novembra 2000, Metsä-Serla a i./Komisia (C-294/98 P, EU:C:2000:632, bod 27); z 2. októbra 2003, Aristrain/Komisia (C-196/99 P, EU:C:2003:529, bod 96); z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P a C-213/02 P, EU:C:2005:408, bod 117), a z 11. decembra 2007, ETI a i. (C-280/06, EU:C:2007:775, bod 49); napokon pozri aktuálny rozsudok z 27. januára 2021, The Goldman Sachs Group/Komisia (C-595/18 P, neuvěřený, EU:C:2021:69, bod 31 a citovaná judikatúra, ďalej len „rozsudok Goldman Sachs“). Hoci existencia kapitálových väzieb medzi dotknutými subjektmi predstavuje za takýchto okolností známku existencie kontrolnej právomoci nad dcérskou spoločnosťou, najmä v prípade, ako sa uvedie nižšie, vlastníctva úplného alebo takmer úplného obchodného podielu, tieto väzby v každom prípade nie sú nevyhnutným predpokladom na vyvodenie záveru v zmysle existencie hospodárskej jednotky, pozri rozsudok zo 16. novembra 2000, Metsä-Serla a i./Komisia (C-294/98 P, EU:C:2000:632, bod 36).

²² Pozri okrem iného rozsudky zo 14. septembra 2016, Ori Martin a SLM/Komisia (C-490/15 P a C-505/15 P, neuvěřený, EU:C:2016:678, bod 60 a tam citovaná judikatúra); z 9. septembra 2015, Philips/Komisia (T-92/13, neuvěřený, EU:T:2015:605, bod 41 a tam citovaná judikatúra), a z 12. júla 2018, The Goldman Sachs Group/Komisia (T-419/14, EU:T:2018:445, bod 82).

²³ Pozri rozsudok z 20. januára 2011, General Química a i./Komisia (C-90/09 P, EU:C:2011:21, bod 88, ďalej len „rozsudok General Química“).

²⁴ V tomto zmysle pozri už rozsudok ICI, body 136 a 137; pozri tiež okrem iného rozsudok z 10. septembra 2009, Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:536, bod 60, ďalej len „rozsudok Akzo“), a napokon rozsudok Goldman Sachs, bod 32.

uplatňuje rozhodujúci vplyv na správanie svojej dcérskej spoločnosti na trhu²⁵ (ďalej len „domnienka skutočného uplatňovania rozhodujúceho vplyvu“). Na účely záveru, že predmetné dve spoločnosti sú spoločne a nerozdielne zodpovedné za zaplatenie uloženej pokuty, preto za uvedených okolností stačí, ak Komisia preukáže, že materská spoločnosť vlastní podiel zodpovedajúci celému alebo takmer celému imaniu dcérskej spoločnosti, ibaže by táto materská spoločnosť, ktorej prináleží vyvrátenie tejto domnienky, predložila dostatočné dôkazy, ktoré preukazujú, že jej dcérska spoločnosť sa na trhu správa nezávisle.²⁶ Domnienku skutočného uplatňovania rozhodujúceho vplyvu používa Komisia systematicky, pričom Súdny dvor rozšíril pôsobnosť tejto domnienky aj na prípady nepriamej kontroly, prinajmenšom v situáciách, keď sa takáto kontrola vykonáva prostredníctvom neprerušovaného reťazca vlastníctva všetkých (alebo takmer všetkých) obchodných podielov,²⁷ a nedávno aj na prípady, v ktorých materská spoločnosť síce nevlastní celé alebo úplne celé imanie dcérskej spoločnosti, ale vlastní všetky hlasovacie práva spojené s akciami svojej dcérskej spoločnosti,²⁸ čím Súdny dvor vysvetlil, že základom uvedenej domnienky nie sú kapitálové väzby ako také, ale stupeň kontroly materskej spoločnosti nad jej dcérskou spoločnosťou.²⁹ Hoci je vyvrátenie domnienky skutočného uplatňovania rozhodujúceho vplyvu komplikované, nejde o nevyvrátiteľnú domnienku, a to na účely zachovania rovnováhy medzi cieľom spočívajúcim v potláčaní správania porušujúceho pravidlá hospodárskej súťaže a zabránení jeho opakovaniu a požiadavkami niektorých všeobecných zásad práva Únie, ako najmä zásad prezumpcie nevinu, individualizácie sankcií a právnej istoty.³⁰

2. O základe „vzostupnej“ zodpovednosti materskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti

32. Vo vyššie uvedenom kontexte si treba položiť otázku, aký je konkrétny právny základ zodpovednosti materskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti, s ktorou materská spoločnosť tvorí z hľadiska práva hospodárskej súťaže jedinú hospodársku jednotku.

33. Na prvý pohľad sa po preskúmaní judikatúry zdajú byť v zásade možné dve odpovede.

34. Na jednej strane možno v rozsudkoch Súdneho dvora nájsť viacero častí, z ktorých sa zdá, že rozhodujúcim faktorom na účely pripísania zodpovednosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti materskej spoločnosti je uplatňovanie rozhodujúceho vplyvu nad dcérskou spoločnosťou, čomu zodpovedá neexistencia autonómie tejto spoločnosti, pokiaľ ide o jej správanie na trhu, v dôsledku čoho sa dcérska spoločnosť v podstate obmedzuje na plnenie

²⁵ V tomto zmysle, pri existencii priameho 100 % podielu materskej spoločnosti na imaní dcérskej spoločnosti, pozri už rozsudok z 25. októbra 1983, AEG-Telefunken/Komisia (107/82, EU:C:1983:293, bod 50), ktorý následne potvrdil rozsudok Akzo, bod 60. V rovnakom zmysle napokon pozri nedávny rozsudok Goldman Sachs, bod 32. Počnúc rozsudkom z 29. septembra 2011, Elf Aquitaine/Komisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 63), Súdny dvor uznal uplatniteľnosť domnienky skutočného uplatňovania rozhodujúceho vplyvu aj na obchodné podiely tesne pod 100 % (v danej veci išlo o podiel vo výške 98 %).

²⁶ Pozri nedávny rozsudok Goldman Sachs, bod 32 a citovanú judikatúru.

²⁷ Pozri rozsudok General Química, bod 88.

²⁸ Pozri rozsudok Goldman Sachs, bod 35, ktorý v danej otázke potvrdil rozsudok z 12. júla 2018, The Goldman Sachs Group/Komisia (T-419/14, EU:T:2018:445).

²⁹ Pozri rozsudok Goldman Sachs, bod 35.

³⁰ Pozri rozsudok z 29. septembra 2011, Elf Aquitaine/Komisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 59), a nedávny rozsudok Goldman Sachs, bod 38. Z ustálenej judikatúry napokon vyplýva, že domnienka uplatňovania rozhodujúceho vplyvu nie je v rozpore s prezumpciou nevinu, keďže jednak z nej nevyplýva prezumpcia viny jednej alebo druhej dotknutej spoločnosti (pozri rozsudok z 26. januára 2017, Villeroy & Boch/Koimisa, C-625/13 P, EU:C:2017:52, bod 149 a tam citovaná judikatúra), jednak domnienka uplatňovania rozhodujúceho vplyvu nie je nevyvrátiteľná (pozri rozsudok z 19. júna 2014, FLS Plast/Komisia, C-243/12 P, EU:C:2014:2006, bod 27 a tam citovaná judikatúra). Súdny dvor tiež vysvetlil, že skutočnosť, že by mohlo byť ťažké predložiť dôkaz preukazujúci opak potrebný na vyvrátenie domnienky skutočného uplatňovania rozhodujúceho vplyvu, totiž sama osebe neznamená, že by bola táto domnienka nevyvrátiteľná (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. júna 2016, Evonik Degussa a AlzChem/Komisia, C-155/14 P, EU:C:2016:446, bod 44 a tam citovaná judikatúra).

pokynov, ktoré jej ukladá hierarchicky vyššie postavená materská spoločnosť. Podľa tradične prijímaného vzorca, ktorý, počnúc rozsudkom AEG, v podstate bez zmeny uplatnili v mnohých ďalších rozsudkoch Súdny dvor aj Všeobecný súd, „správanie dcérskej spoločnosti môže byť pripísané materskej spoločnosti najmä vtedy, keď dcérska spoločnosť napriek tomu, že má vlastnú právnu subjektivitu, neurčuje svoje správanie na trhu nezávisle, ale v podstate uplatňuje pokyny, ktoré jej dala materská spoločnosť“³¹. Z tohto hľadiska materská spoločnosť, ktorej bolo pripísané protiprávne správanie jej dcérskej spoločnosti, je osobne potrestaná za porušenie pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže, vo vzťahu ku ktorému sa predpokladá, že sa ho dopustila sama z dôvodu rozhodujúceho vplyvu, ktorý uplatňovala na dcérsku spoločnosť a ktorý jej umožnil určiť jej správanie na trhu.³²

35. Na druhej strane v judikatúre možno rovnako identifikovať viaceré prvky svedčiace v prospech záveru, že už samotná existencia hospodárskej jednotky vedie k zodpovednosti materskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti. Súdny dvor viackrát zdôraznil, že formálne oddelenie dvoch subjektov vyplývajúce z ich odlišnej právnej subjektivity nevyklučuje jednotu ich správania na trhu,³³ čiže upozornil na skutočnosť, že tvoria hospodársku jednotku, t. j. jediný podnik na účely uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže. Hoci funkčné poňatie podniku nevyžaduje, aby mala samotná hospodárska jednotka právnu subjektivitu,³⁴ judikatúra jej v každom prípade priznáva istý druh rozdielnej a autonómnej subjektivity, a to v porovnaní so subjektivitou osôb, ktoré danú hospodárku jednotku tvoria, ktorá sa prekrýva s prípadnou právnou subjektivitou týchto subjektov. Počnúc rozsudkom Akzo preto Súdny dvor bez váhania vymedzoval hospodársku jednotku ako „subjekt“ schopný porušiť pravidlá hospodárskej súťaže a „zodpoveda[t] za toto porušovanie“³⁵. Z tohto hľadiska je preto určujúcim kritériom na účely pripísania zodpovednosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti materskej spoločnosti ich jednotné správanie sa na trhu,³⁶ ktoré spája viacero právne nezávislých subjektov do jednej hospodárskej jednotky.

36. Už na tomto mieste poznamenávam, že od prijatia jedného z dvoch pohľadov uvedených v bodoch vyššie závisí riešenie otázky, ktorou sa Súdny dvor zaoberá v prejednávanej veci.

37. Ak je totiž základom zodpovednosti materskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti rozhodujúci vplyv, ktorý materská spoločnosť uplatnila na dcérsku spoločnosť, implicitne sa uznáva, že toto správanie je nejakým spôsobom možné pripísať materskej spoločnosti, a to ani nie v zmysle, že by sa táto spoločnosť na danom správaní priamo podieľala, čo sa pokojne nemuselo stať,³⁷ ako skôr v zmysle, že dané správanie umožnila, či už aktívnym ovplyvňovaním tohto správania, alebo prostredníctvom nevykonávania svojich riadiacich a kontrolných právomocí. Osvojenie si tohto pohľadu by nemalo ponechávať nijaký priestor pre

³¹ Pozri okrem iného rozsudok Akzo, bod 58 a citovanú judikatúru, rozsudky z 19. júla 2012, Alliance One International a Standard Commercial Tobacco/Komisia (C-628/10 P a C-14/11 P, EU:C:2012:479, bod 43); z 11. júla 2013, Komisia/Stichting Administratiekantoor Portielje (C-440/11 P, EU:C:2013:514, bod 38), a z 5. marca 2015, Komisia/Eni a Versalis a Eni/Komisia (C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 40).

³² Pozri rozsudok z 27. apríla 2017, Akzo Nobel a i./Komisia (C-516/15 P, EU:C:2017:314, bod 56 a citovaná judikatúra).

³³ Pozri rozsudok ICI, bod 140. V rovnakom zmysle pozri rozsudok zo 14. decembra 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, EU:C:2006:784, bod 41).

³⁴ Pozri rozsudok z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P a C-213/02 P, EU:C:2005:408, bod 113).

³⁵ Pozri rozsudok Akzo, bod 56. V rovnakom zmysle, pokiaľ ide o novšie rozhodnutia, pozri okrem iného rozsudok Akzo Nobel a i./Komisia (C-516/15 P, EU:C:2017:314, bod 49).

³⁶ V tomto zmysle pozri rozsudok zo 14. decembra 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, EU:C:2006:784, bod 41).

³⁷ Pozri okrem iného rozsudok Akzo, bod 59.

existenciu zodpovednosti dcérskej spoločnosti za protisúťažné správanie materskej spoločnosti, keďže dcérska spoločnosť zo svojej podstaty neuplatňuje nijaký rozhodujúci vplyv na materskú spoločnosť.

38. Naopak, ak základom spoločnej zodpovednosti materskej spoločnosti a dcérskej spoločnosti je hospodárska jednotka, ktorá na trhu pôsobí ako jediný podnik, potom neexistujú logické dôvody, ktoré by vylučovali, že zodpovednosť možno pripisovať nielen vzostupne, tak ako vo všetkých prípadoch, o ktorých Súdny dvor zatiaľ rozhodoval, ale aj zostupne. Ak spoločná zodpovednosť vychádza z jednoty konania na trhu, všetkým zložkám podieľajúcim sa na takejto jednote možno za určitých podmienok pripísať zodpovednosť za protisúťažné správanie, ktorého sa prakticky dopustila jedna z nich.

39. Voľbu medzi uvedenými dvoma pohľadmi komplikuje skutočnosť, že v rámci verejnoprávneho vymáhania práva hospodárskej súťaže je vzhľadom na takmer trestnoprávny charakter ukladaných sankcií potrebné sa vysporiadať s niektorými základnými zásadami, predovšetkým zásadou osobnej zodpovednosti a z nej odvodenej zásady, podľa ktorej uloženie sankcie a určenie zodpovednosti predpokladajú zavinenie („nulla poena sine culpa“)³⁸. Určenie právneho základu spoločnej zodpovednosti materskej spoločnosti a dcérskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti preto musí zohľadňovať potrebu rešpektovať uvedenú zásadu.

40. Z dôvodov, ktoré vysvetlím nižšie, sa domnievam, že Súdny dvor sa má riadiť druhým z vyššie uvedených pohľadov, ktorý, ako sa už uviedlo a ako ešte podrobnejšie uvediem, si judikatúra už do značnej miery osvojila.

41. V tejto súvislosti sa je potrebné pozastaviť nad významom pojmu „rozhodujúci vplyv“ a nad úlohou, ktorá sa tomuto pojmu priznáva v štruktúre argumentácie, ktorá viedla judikatúru k uznaniu možnosti pripísať materskej spoločnosti zodpovednosť za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti.

42. Ako už bolo uvedené vyššie, v prípade, že zámerom Komisie je konštatovať zodpovednosť materskej spoločnosti, je úlohou tejto inštitúcie, aby potvrdila, že materská spoločnosť môže uplatňovať rozhodujúci vplyv na správanie dcérskej spoločnosti a že takýto vplyv skutočne uplatnila,³⁹ ibaže by využila vyvrátiteľnú domnienku uvedenú v bode 31 vyššie.

43. Na tieto účely sa nevyžaduje dôkaz o vzťahu „konkrétneho vplyvu“, ktorý by sa priamo alebo nepriamo týkal nezákonného konania. Zodpovednosť materskej spoločnosti nielenže nezávisí od zistenia jej osobnej účasti na porušení,⁴⁰ ale ani od preukázania uplatnenia rozhodujúceho vplyvu na správanie dcérskej spoločnosti kvalifikované ako odporujúce právu hospodárskej súťaže. Nevyžadujú sa ani osobitné pokyny vo vzťahu k stíhanému konaniu,⁴¹ ani to, aby sa materská

³⁸ Na účel analýzy vzťahov medzi pojmom podnik ako hospodárska jednotka a zásadou osobnej zodpovednosti pozri okrem iného návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mengozzi v spojených veciach Komisia/Siemens Österreich a i. a Siemens Transmission & Distribution a i/Komisia (C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2013:578, body 74 až 82 a tam uvedené odkazy).

³⁹ Pozri okrem iného rozsudky z 26. septembra 2013, EI du Pont de Nemours/Komisia (C-172/12 P, neuvverejnený, EU:C:2013:601, bod 44 a tam citovaná judikatúra); z 26. septembra 2013, The Dow Chemical Company/Komisia (C-179/12 P, neuvverejnený, EU:C:2013:605, bod 55 a tam citovaná judikatúra), a z 9. septembra 2015, Toshiba/Komisia (T-104/13, EU:T:2015:610, bod 95 a tam citovaná judikatúra).

⁴⁰ Pozri rozsudok Akzo, bod 59.

⁴¹ Už v rozsudku ICI sa Súdny dvor pri zmienke o pokynoch materskej spoločnosti pre dcérsku spoločnosť odvolával skôr na existenciu všeobecnej kontrolnej právomoci materskej spoločnosti, ktorej zodpovedal nedostatok trhovej autonómie dcérskej spoločnosti, a nie na existenciu konkrétnych pokynov týkajúcich sa protisúťažného správania. Pozri okrem iného aj rozsudky zo 14. septembra 2016, Ori Martin a SLM/Komisia (C-490/15 P a C-505/15 P, neuvverejnený, EU:C:2016:678, bod 60 a citovaná judikatúra), a z 12. júla 2018, The Goldman Sachs Group/Komisia (T-419/14, EU:T:2018:445, bod 83).

spoločnosť zdržala primeraného výkonu svojich riadiacich a kontrolných právomocí, aby sa predmetnému postupu vyhla.⁴² Analýza existencie rozhodujúceho vplyvu sa však nemá vykonávať iba na základe posúdenia skutočností týkajúcich sa obchodnej politiky dcérskej spoločnosti *stricto sensu* na trhu⁴³, v dôsledku čoho nie je potrebné konštatovať zapojenie materskej spoločnosti do obchodného riadenia dcérskej spoločnosti.⁴⁴ Ako uviedla generálna advokátka Kokott v návrhoch, ktoré predniesla vo veci Akzo⁴⁵, jednotná obchodná politika môže vyplývať aj nepriamo zo všetkých hospodárskych a právnych väzieb medzi materskou spoločnosťou a jej dcérskymi spoločnosťami – ktorým Súdny dvor prisudzoval v rámci vývoja judikatúry čoraz väčší význam –, pričom vplyv materskej spoločnosti na jej dcérske spoločnosti, napríklad v súvislosti so stratégiou podnikania, podnikovou politikou, operačnými plánmi, investíciami, kapacitami, finančným krytím, môže mať pokojne nepriamy dopad na správanie samotných dcérskych spoločností a celej skupiny spoločností na trhu.⁴⁶ Uvedené nadobúda absolútny charakter v prípadoch úplnej alebo takmer úplnej kontroly, v ktorých sa používa, ako sa uviedlo vyššie, domnienka uplatňovania rozhodujúceho vplyvu.⁴⁷ Hoci je pravda, že materská spoločnosť môže túto podmienku vyvrátiť poskytnutím dôkazov preukazujúcich, že neurčuje obchodnú politiku dotknutej dcérskej spoločnosti na trhu, takýto dôkaz je v praxi veľmi ťažké predložiť⁴⁸ – aj keď limity tejto domnienky sú stále prijateľné⁴⁹ – v dôsledku čoho materská spoločnosť, ktorá vlastní všetky alebo takmer všetky akcie dcérskej spoločnosti, ponesie *de facto* takmer istotne zodpovednosť za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti.

44. Z uvedeného je zjavné, že na účely pripísania zodpovednosti materskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti, na ktorú má materská spoločnosť rozhodujúci vplyv, je relevantný „všeobecný vzťah“ medzi dotknutými dvoma spoločnosťami ako právnymi subjektmi vytvárajúcimi jednotný podnik podľa práva hospodárskej súťaže.⁵⁰ V skratke, ako poznamenala generálna advokátka Kokott v návrhoch, ktoré predniesla vo veci Akzo, rozhodujúcou otázkou je, „či materská spoločnosť z dôvodu intenzity svojho vplyvu môže riadiť správanie dcérskej spoločnosti do tej miery, že sa tieto dve spoločnosti musia považovať za jeden hospodársky subjekt“⁵¹. Tento záver sa výslovne potvrdzuje v judikatúre Súdneho dvora, ktorý viackrát spresnil, že v prípade existencie takéhoto jednotného hospodárskeho subjektu „nie je podnecovanie dcérskej spoločnosti materskou spoločnosťou, aby sa dopustila porušenia, a ešte

⁴² Ako zdôraznila generálna advokátka Kokott v návrhoch, ktoré predniesla vo veci Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:262, bod 91), existenciu rozhodujúceho vplyvu možno konštatovať aj vtedy, ak si materská spoločnosť „neuplatňuje žiadne konkrétne spolurozhodovacie právo a zdrží sa ukladania konkrétnych pokynov vo vzťahu k jednotlivým aspektom obchodnej politiky“.

⁴³ Pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. júla 2015, HIT Groep/Komisija (T-436/10, EU:T:2015:514, bod 127 a tam citovaná judikatúra), a z 12. júla 2018, The Goldman Sachs Group/Komisija (T-419/14, EU:T:2018:445, bod 152); pozri tiež návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:262, bod 87).

⁴⁴ Pozri rozsudok z 12. júla 2018, The Goldman Sachs Group/Komisija (T-419/14, EU:T:2018:445, bod 152).

⁴⁵ (C-97/08 P, EU:C:2009:262, bod 91).

⁴⁶ Na účely takéhoto uplatnenia pozri rozsudok z 8. mája 2013, Eni/Komisija (C-508/11 P, EU:C:2013:289, bod 64).

⁴⁷ Pozri bod 31 vyššie.

⁴⁸ Použitie domnienky skutočného uplatňovania rozhodujúceho vplyvu bolo do dnešného dňa predmetom kritiky súdov Únie iba v dôvodov týkajúcich sa nedostatočného odôvodnenia pri vyvrátení dôkazov o opaku poskytnutých dotknutými spoločnosťami, pozri rozsudky z 29. septembra 2011, Elf Aquitaine/Komisija (C-521/09 P, EU:C:2011:620, body 144 až 171); zo 16. júna 2011, L’Air liquide/Komisija (T-185/06, EU:T:2011:275), alebo porušenia zásady rovnosti zaobchádzania pozri rozsudok z 27. októbra 2010, Alliance One International a i./Komisia (T-24/05, EU:T:2010:453).

⁴⁹ Pozri poznámku pod čiarou 30 vyššie.

⁵⁰ Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:262, bod 94).

⁵¹ Pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:262, bod 93), pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. februára 2012, EI du Pont de Nemours a i./Komisia (T-76/08, neuvverejnený, EU:T:2012:46, bod 62), a z 12. júla 2018, Fujikura/Komisija (T-451/14, neuvverejnený, EU:T:2018:452, bod 48).

menej účasť materskej spoločnosti na tomto porušení nevyhnutne tým aspektom, ktorý oprávňuje Komisiu, aby materskej spoločnosti zaslala rozhodnutie, ktorým jej ukladá pokuty, ale tým aspektom je to, že dotknuté spoločnosti tvoria jeden podnik“⁵².

45. Z uvedeného vyplýva, že základ zodpovednosti materskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti spočíva v jednote hospodárskeho konania týchto subjektov, čiže v existencii jednej hospodárskej jednotky.

46. Keďže uvedený základ je úplne nezávislý od akéhokoľvek zavinenia materskej spoločnosti,⁵³ jediný spôsob, ako ho uviesť do súladu so zásadou osobnej zodpovednosti je predpokladať, že táto zásada pôsobí na úrovni podniku v zmysle práva hospodárskej súťaže, čiže na úrovni hospodárskeho subjektu, ktorý sa zavinenie dopustil porušenia.⁵⁴ Tento subjekt je ako hospodársky subjekt, ktorý koná na trhu jednotne, zodpovedný, pretože jedna z jeho zložiek postupovala spôsobom porušujúcim pravidlá ochrany hospodárskej súťaže.⁵⁵ Keďže však takýto subjekt nemá právnu subjektivitu, zodpovednosť za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže sa pripisuje osobe alebo spoločne viacerým osobám, ktorým možno uložiť pokuty.⁵⁶ Hoci sa pravidlá hospodárskej súťaže Únie týkajú podnikov a sú vo vzťahu k nim priamo uplatniteľné nezávisle od ich organizácie a právnej formy, z potrebnej účinnosti vykonávania uvedených pravidiel vyplýva, že rozhodnutie Komisie prijaté s cieľom potlačiť a sankcionovať porušenie sa musí adresovať konkrétnym subjektom – osobám, voči ktorým možno postupovať na účely vymáhania zaplatenia príslušnej pokuty.⁵⁷

47. Treba tiež poznamenať, že aj keď teória hospodárskej jednotky v zmysle vyššie uvedeného výkladu umožňuje pripísať zodpovednosť za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže podniku ako jednotnému subjektu, čím uprednostňuje ekonomický pohľad na vzťahy medzi zložkami skupiny spoločností pred čisto právnym pohľadom – na základe ktorého každá spoločnosť predstavuje samostatnú osobu zodpovednú iba za svoje konanie alebo opomenutie –, v každom

⁵² Pozri okrem iného rozsudky z 29. septembra 2011, Elf Aquitaine/Komisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 88); zo 14. septembra 2016, Ori Martin a SLM/Komisia (C-490/15 P a C-505/15 P, neuvverejnený, EU:C:2016:678, bod 60), a rozsudok z 30. septembra 2009, Arkema/Komisia (T-168/05, neuvverejnený, EU:T:2009:367, bod 77).

⁵³ V konečnom dôsledku, ako správne poznamenala talianska vláda, ak by sa vychádzalo zo spoločného zavinenia materskej spoločnosti a dcérskej spoločnosti, na účely pripísania zodpovednosti materskej spoločnosti za protisúťažné správanie dcérskej spoločnosti by nebolo ani potrebné odkazovať na pojem hospodárska jednotka.

⁵⁴ Výslovne v tomto zmysle pozri rozsudok z 10. apríla 2014, Komisia/Siemens Österreich a i. a Siemens Transmission & Distribution a i./Komisia (C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, bod 56). Vo svojich návrhoch predložených vo veci Akzo generálna advokátka Kokott vyjadrila uvedenú myšlienku zvlášť jasným spôsobom: „skutočnosť, že spoločnosť, ktorá je vedúcou skupiny a má rozhodujúci vplyv na svoje dcérske spoločnosti, môže niesť spoločne a nerozdielne zodpovednosť za ich protisúťažné správanie, nie je vôbec odchýlkou od zásady osobnej zodpovednosti, ale je práve jej výrazom. Materská spoločnosť a dcérske spoločnosti, ktoré podliehajú jej rozhodujúcemu vplyvu, totiž spolu tvoria právne subjekty, ktoré sú zložkami jediného podniku v zmysle práva hospodárskej súťaže a zodpovedajú za jeho konanie“, pozri bod 97. Okrem toho zodpovednosť materskej spoločnosti nemá podľa generálnej advokátky Kokott nič spoločné s objektívnou zodpovednosťou, keďže materská spoločnosť je jedným z právnych subjektov tvoriacich podnik, ktorý sa zavinenie dopustil porušenia pravidiel hospodárskej súťaže: „zjednodušene by sa dalo povedať, že táto spoločnosť (spolu so všetkými dcérskymi spoločnosťami, na ktoré má rozhodujúci vplyv) je právnym stelesnením podniku, ktorý sa zavinenie dopustil porušenia pravidiel hospodárskej súťaže“, pozri bod 98.

⁵⁵ V tomto zmysle pozri rozsudok Akzo, bod 56, okrem iného pozri tiež rozsudky z 29. marca 2011, ArcelorMittal Luxembourg/Komisia a Komisia/ArcelorMittal Luxembourg a i. (C-201/09 P a C-216/09 P, EU:C:2011:190, bod 95); z 5. marca 2015, Komisia/Eni a Versalis a Eni/Komisia (C-93/13 P e C-123/13 P, EU:C:2015:150), a z 27. apríla 2017, Akzo Nobel a i./Komisia (C-516/15 P, EU:C:2017:314, bod 49). Podotýkam však, že v bode 77 rozsudku Akzo Súdny dvor síce potvrdil, že právo Únie v oblasti hospodárskej súťaže vychádza zo zásady osobnej zodpovednosti hospodárskeho subjektu, odmietol však tvrdenie odvolateľky, podľa ktorého sa voči materskej spoločnosti uplatňuje objektívna zodpovednosť, pričom spresnil, že „ak sa aj materská spoločnosť priamo nezúčastňuje na porušovaní, v takom prípade uplatňuje rozhodujúci vplyv na dcérske spoločnosti, ktoré sa na ňom zúčastnili“.

⁵⁶ Pozri rozsudok Akzo, bod 57, a okrem iného rozsudok z 5. marca 2015, Komisia/Eni a Versalis a Eni/Komisia (C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 89).

⁵⁷ Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mengozzi v spojených veciach Komisia/Siemens Österreich a i. a Siemens Transmission & Distribution a i./Komisia (C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2013:578, bod 78 a tam uvedené odkazy), pozri tiež rozsudok z 12. decembra 2007, Akzo Nobel a i./Komisia (T-112/05, EU:T:2007:381, bod 59).

prípade zachováva rovnováhu medzi prekonaním závoja právnej subjektivity, ku ktorému uvedený pohľad nevyhnutne vedie, a dodržiavaním práv subjektov, ktoré podnik tvoria.⁵⁸ Z tohto hľadiska Súdny dvor, s odvolaním sa na funkčné poňatie podniku v práve hospodárskej súťaže, odmietol ako zjavne nedôvodné výhrady k teórii hospodárskej jednotky vychádzajúce z údajného rozporu so zásadou autonómie právnických osôb a s obmedzenou zodpovednosťou kapitálových spoločností.⁵⁹ Okrem toho dodávam jednak to, že zásada autonómie právnických osôb nemá kogentný charakter a v právnych poriadkoch členských štátov, ako aj v medzinárodnom práve⁶⁰ existuje spolu s myšlienkou hospodárskej jednoty skupiny, jednak skutočnosť, že existuje niekoľko teórií, ktorých základom je prekonanie závoja právnej subjektivity s cieľom uplatniť „zodpovednosť podniku“ voči jednotlivým zložkám skupiny spoločností, ako aj smerovaní právnej vedy svedčiacich v prospech odmietnutia obmedzenej zodpovednosti v rámci skupín spoločností.⁶¹

3. Od teórie hospodárskej jednotky k „zostupnej“ zodpovednosti dcérskej spoločnosti za protisúťažné správanie materskej spoločnosti

48. Jednota konania viacerých podnikov na trhu a rozhodujúci vplyv materskej spoločnosti nepredstavujú v rámci vyššie uvedeného modelu teórie hospodárskej jednotky dva alternatívne základy zodpovednosti materskej spoločnosti, ale skôr sa z nich stávajú dva logicky nevyhnutné úkony v rámci procesu vyvodzovania zodpovednosti za protisúťažné správanie.

49. Prvým úkonom je zistenie rozhodujúceho vplyvu materskej spoločnosti na dcérske spoločnosti. Druhým, následným úkonom je identifikácia jednotlivej hospodárskej jednotky. Rozhodujúci vplyv je nevyhnutnou podmienkou existencie hospodárskej jednotky, čiže jediného podniku vo funkčnom zmysle.

50. Po týchto dvoch úkonoch nasleduje tretí: pridelenie povinností týkajúcich sa dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže a pripísanie zodpovednosti za ich zavinené porušenie takto určenému jednotnému podniku pozostávajúcemu z niekoľkých samostatných právnych subjektov.

51. Posledný úkon spočíva v konkrétnom rozdelení zodpovednosti za porušenie, ktorého sa podnik dopustil, na jednotlivé subjekty, z ktorých sa skladá a ktorým možno, vzhľadom na ich právnu subjektivitu, konkrétne pripísať predmetnú zodpovednosť s tým, že ponosú príslušné finančné dôsledky.

52. V rámci uvedeného modelu hospodárskej jednotky neexistujú logické dôvody, ktoré by vylučovali možnosť rozdeliť zodpovednosť nielen „vzostupným“ smerom (od dcérskej spoločnosti k materskej spoločnosti), ale aj „zostupným“ smerom (od materskej spoločnosti k dcérskej spoločnosti).

⁵⁸ V konaniach o porušení pravidiel hospodárskej súťaže sa autonómia právnických osôb, ktoré tvoria hospodársku jednotku, rešpektuje, jednak pokiaľ ide o výkon ich práv na obranu (zaslanie oznámenia o výhradách, možnosť predložiť pripomienky, vypočutie, právo na prostriedok súdnej nápravy), jednak na účely stanovenia pokuty.

⁵⁹ Pozri rozsudok z 8. mája 2013, Eni/Komisia (C-508/11 P, EU:C:2013:289, body 81 a 82).

⁶⁰ Pozri diskusie týkajúce sa návrhu zmluvy Organizácie spojených národov o zodpovednosti skupín obchodných spoločností za porušovanie ľudských práv, dostupné na internetovej adrese <https://www.littler.com/publication-press/publication/united-nations-further-deliberates-treaty-seeking-impose-corporate>.

⁶¹ Na účel analýzy tohto smerovania pozri PETRIN, M., CHOUDHURY, B.: *Group Company Liability, European Business Organization Law Review*. 2018, s. 771 a nasl.

53. Hoci judikatúra zatiaľ takúto možnosť neuznala, je v nej v každom prípade možné nájsť určité náznaky v uvedenom zmysle. Zdá sa, že niektoré rozsudky Všeobecného súdu, vrátane nedávneho rozsudku Biogaran/Komisia, na ktorý odkazuje vnútroštátny súd, naznačili možnosť pripísať zodpovednosť v zostupnom smere so zreteľom na pojem „hospodárska jednotka“⁶². Konkrétne v rozsudku Biogaran, ktorý je aktuálne predmetom prebiehajúceho odvolacieho konania na Súdnom dvore⁶³, Všeobecný súd konštatoval, že Komisia mohla považovať dcérsku spoločnosť a materskú spoločnosť za spoločne a nerozdielne zodpovedné za stíhané porušenie vyplývajúce čiastočne zo správania dcérskej spoločnosti a čiastočne zo správania materskej spoločnosti, a to napriek námietke dcérskej spoločnosti, že nevedela o úkonoch materskej spoločnosti.⁶⁴ Všeobecný súd rozhodol, že spoločná a nerozdielna zodpovednosť bola v danom prípade opodstatnená, pretože každá z dotknutých spoločností prispela svojím správaním k spáchaniu daného porušenia,⁶⁵ pričom ak by mala Komisia s cieľom pripísať porušenie skupine preukázať, že dcérska spoločnosť vedela o konaniach materskej spoločnosti, došlo by tým k ovplyvneniu pojmu hospodárska jednotka.⁶⁶ Podmienka na pripísať jednotlivých protiprávných konaní tvoriacich celý kartel všetkým zložkám podniku je podľa Všeobecného súdu splnená, ak každá zložka podniku prispela k jeho vykonávaniu, hoci aj podriadeným, vedľajším alebo pasívnym spôsobom.⁶⁷ Okrem toho je zaujímavé poznamenať, že Všeobecný súd dospel k záveru, že Komisia v danej situácii nepripísala dcérskej spoločnosti zodpovednosť za protisúťažné správanie materskej spoločnosti, ale zodpovednosť za všetky konania každého z uvedených subjektov pripísala hospodárskej jednotke, ktorej boli tieto subjekty súčasťou.⁶⁸

4. Podmienky uznania spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti dcérskej spoločnosti za protisúťažné správanie materskej spoločnosti

54. Aké podmienky treba splniť, aby bolo možné pripísať materskej spoločnosti a dcérskej spoločnosti spoločnú a nerozdielnu zodpovednosť za protisúťažné správanie materskej spoločnosti?

⁶² Rozsudok z 12. decembra 2018 (T-677/14, EU:T:2018:910) (ďalej len „rozsudok Biogaran“). Pozri tiež rozsudok z 11. marca 1999, Unimétal/Komisia (T-145/94, EU:T:1999:49, body 601 až 606), v ktorom Všeobecný súd uznal za oprávnené zvýšenie pokuty uloženej dcérskej spoločnosti vzhľadom na správanie materskej spoločnosti (v danom prípade sa však dcérska spoločnosť považovala za osobu, ktorá mala hlavný podiel na spáchaní porušenia a tiež hlavný prospech z neho). V rovnakom zmysle svedčia aj niektoré rozhodnutia Všeobecného súdu a Súdneho dvora týkajúce sa recidívy, v ktorých sa pripúšťa možnosť, aby dcérska spoločnosť znášala dôsledky minulého protisúťažného správania inej dcérskej spoločnosti z tej istej skupiny a v súvislosti s ktorou sa mohla na základe uplatnenia pojmu hospodárska jednotka uznať spoločná a nerozdielna zodpovednosť materskej spoločnosti, pozri rozsudky z 30. septembra 2003, Michelin/Koisia (T-203/01, EU:T:2003:250, bod 290), a z 5. marca 2015, Komisia/Eni a Versalis a Eni/Komisia (C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 92).

⁶³ Vec C-207/19 P.

⁶⁴ Pozri rozsudok Biogaran, bod 217. V bode 218 Všeobecný súd spresnil, že ak je možné pripísať materskej spoločnosti zodpovednosť za porušenie, ktorého sa dopustila jej dcérska spoločnosť, a v dôsledku toho považovať tieto dve spoločnosti za solidárne zodpovedné za porušenie, ktorého sa dopustil podnik, ktorý tvoria, bez toho, aby došlo k porušeniu zásady osobnej zodpovednosti, o to viac to platí v prípadoch, keď porušenie, ktorého sa dopustil hospodársky subjekt, ktorý tvoria materská spoločnosť a jej dcérska spoločnosť, vyplýva zo súbehu správania týchto dvoch spoločností.

⁶⁵ Pozri rozsudok Biogaran, bod 220. V danej veci išlo na jednej strane o nezákonnú dohodu o urovnaní uzavretú medzi materskou spoločnosťou, holdingovou spoločnosťou farmaceutickej skupiny, a spoločnosťou vyrábajúcou generické lieky, ktorá sa týkala blokovania výroby a uvedenia na trh generického lieku, ktorý uvedený holding považoval za porušenie svojho patentu, a na druhej strane o dohodu uzavretú medzi dcérskou spoločnosťou a tou istou tretou stranou o tom, že táto tretia spoločnosť odplatne prevedie dokumentáciu týkajúcu sa troch výrobkov a povolenie na uvedenie na trh originálneho lieku. Komisia v podstate usúdila, že takáto dohoda predstavuje dodatočný stimul pre tretiu spoločnosť, aby sa vzdala výroby generického lieku považovaného za porušenie patentu. Napokon podotýkam, že dotknutá dcérska spoločnosť nepôsobila na trhu s liečivom, ktorý na základe uvedeného patentu uvádzala na trh farmaceutická skupina.

⁶⁶ Pozri rozsudok Biogaran, bod 225.

⁶⁷ Pozri rozsudok Biogaran, bod 225.

⁶⁸ Pozri rozsudok Biogaran, body 209, 222 a 227.

55. Na zodpovedanie tejto otázky treba znova odkázať na funkčné poňatie podniku zahŕňajúce právne odlišné subjekty, ktoré pôsobia jednotne na trhu, na ktorom vystupujú ako jediný hospodársky subjekt.

56. Pokiaľ ide o potvrdenie takejto jednoty konania na trhu s cieľom pripísať materskej spoločnosti zodpovednosť za protisúťažné správanie dcérskych spoločností, jedinou relevantnou skutočnosťou je uplatňovanie rozhodujúceho vplyvu materskou spoločnosťou na obchodnú politiku dcérskej spoločnosti. Naopak, pokiaľ ide o pripísanie zodpovednosti dcérskym spoločnostiam za protisúťažné správanie materskej spoločnosti (presnejšie o pripísanie zodpovednosti za takéto správanie hospodárskej jednotke, ktorej sú dané spoločnosti súčasťou, a o určenie ich spoločnej zodpovednosti za predmetné správanie), je navyše potrebné, aby sa takéto dcérske spoločnosti podieľali na hospodárskej činnosti podniku riadeného materskou spoločnosťou, ktorá sa porušenia prakticky dopustila.

57. Inými slovami, v prípade vzostupnej zodpovednosti, kedy dcérske spoločnosti realizujú protisúťažné postupy vo všeobecnom rámci možnosti vplyvu materskej spoločnosti, je takýto vplyv postačujúci na identifikáciu hospodárskej jednotky, ako aj na založenie spoločnej zodpovednosti materskej spoločnosti. V opačnom prípade, čiže v prípade zostupnej zodpovednosti, kedy sa porušenia dopúšťa materská spoločnosť, je jednota hospodárskej činnosti výsledkom – okrem rozhodujúceho vplyvu, ktorý táto spoločnosť uplatňuje – skutočnosti, že činnosť dcérskej spoločnosti je určitým spôsobom nevyhnutná na uskutočnenie protisúťažného konania (napríklad preto, lebo dcérska spoločnosť predáva tovar, na ktorý sa vzťahuje kartel).⁶⁹ Keďže funkčné poňatie podniku ako hospodárskej jednotky vychádza z konkrétneho vystupovania viacerých právnych subjektov na trhu, jeho presné hranice sa vymedzujú práve s odkazom na hospodárske činnosti, ktoré tieto subjekty vykonávajú, a na úlohu, ktorú zohrávajú v rámci skupiny spoločností: na jednej strane rozhodujúci vplyv uplatňovaný materskou spoločnosťou, na druhej strane činnosť dcérskej spoločnosti alebo dcérskych spoločností, ktorá je objektívne nevyhnutná na realizáciu protisúťažného postupu.

58. Ak preto dcérska spoločnosť vykonáva činnosť mimo hospodárskej oblasti, v ktorej sa jej materská spoločnosť dopustila protisúťažného správania, na daný prípad sa nevzťahuje „funkčné“ poňatie podniku, a to ani v prípade úplného alebo takmer úplného podielu materskej spoločnosti, v dôsledku čoho sa vylučuje spoločná zodpovednosť dcérskej spoločnosti za protisúťažné správanie materskej spoločnosti.

59. Kritériá umožňujúce určiť takúto zodpovednosť sa preto líšia od kritérií, ktoré umožňujú pripísať zodpovednosť materskej spoločnosti za porušenia, ktorých sa dopustili dcérske spoločnosti. To, čo nie je podstatné na účely prvého postupu, môže byť podstatné z hľadiska druhého postupu. Preto ak napríklad judikatúra nepovažuje na účely určenia vzostupnej zodpovednosti za nevyhnutný dôkaz o tom, že materská spoločnosť ovplyvňuje politiku dcérskej spoločnosti v konkrétnej oblasti, ktorej sa týka porušenie, naopak na účely určenia zostupnej

⁶⁹ K obdobnému riešeniu dospeli niektoré britské sudy, pozri okrem iného Roche Products Ltd. & Ors v Provimi Ltd [2003] EWHC 961 (Comm) (z 2. mája 2003) (<http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2003/961.html>, body 25 až 35); Cooper Tire & Rubber Co & Ors v Shell Chemicals UK Ltd & Ors [2009] EWHC 2609 (Comm) (z 27. októbra 2009) (<http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2009/2609.html>, body 48 až 65); Vattenfall AB and Others v Prysmian SpA [2018] EWHC 1694 (Ch D); Media-Saturn Holding GmbH & Ors v Toshiba Information Systems (UK) Ltd & Ors [2019] EWHC 1095 (Ch) (z 2. mája 2019) (<http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2019/1095.html>, body 129 až 155). Na uvedené rozsudky napokon Súdny dvor upriamil pozornosť účastníkov konania a dotknutých subjektov v zmysle článku 23 štatútu, ktoré mali možnosť predložiť počas konania na Súdnom dvore svoje pripomienky.

zodpovednosti je rozhodujúce, aby dcérska spoločnosť pôsobila v rovnakej oblasti, v akej sa materská spoločnosť dopustila protisúťažného správania, a aby svojím konaním na trhu umožnila, že nastali účinky porušenia.⁷⁰

5. Rozšírenie navrhovaného výkladu na oblasť súkromnoprávneho vymáhania

60. Žaloby o náhradu škody pre porušenie pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže sú neoddeliteľnou súčasťou systému vykonávania týchto pravidiel.⁷¹

61. Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že právo každej osoby domáhať sa náhrady škody spôsobenej kartelovou dohodou alebo postupom zakázaným článkom 101 ZFEÚ zabezpečí plnú účinnosť tohto článku, a najmä potrebný účinok zákazu uvedeného v jeho odseku 1.⁷² Toto právo totiž posilňuje operatívnosť pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže a svojou povahou odrádza od často utajených dohôd alebo postupov, ktoré môžu obmedziť alebo skresliť hospodársku súťaž, čím prispieva k zachovaniu účinnej hospodárskej súťaže v Únii.⁷³

62. Hoci Súdny dvor uznal, že v prípade neexistencie právnej úpravy Únie v danej oblasti prináleží vnútroštátnemu právnemu poriadku každého z členských štátov, aby upravil spôsoby výkonu práva domáhať sa náhrady škody, ktorá vznikla na základe kartelu alebo postupom zakázaným článkom 101 ZFEÚ, pričom však musia byť rešpektované zásady ekvivalencie a efektivity, v každom prípade spresnil, že otázku určenia subjektu povinného nahradiť škodu spôsobenú porušením článku 101 ZFEÚ priamo upravuje právo Únie.⁷⁴

63. V rozsudku Skanska Súdny dvor s odkazom na rozsudok Akzo uznal, že funkčné poňatie podniku je rovnaké v rámci „verejnoprávneho“ aj „súkromnoprávneho vymáhania“ a vzťahuje sa na hospodársku jednotku aj v prípade, že z právneho hľadiska tvorí takúto hospodársku jednotku niekoľko fyzických alebo právnických osôb.⁷⁵

64. Súdny dvor tiež uviedol, pričom odmietol opačné tvrdenia Komisie, že vzhľadom na to, že zodpovednosť za škodu vyplývajúcu z porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Únie má osobnú povahu, je úlohou podniku, ktorý porušuje tieto pravidlá, zodpovedať za škodu spôsobenú porušením, z čoho vyplýva, že „subjektmi povinnými nahradiť škodu spôsobenú kartelovou dohodou alebo postupom zakázaným článkom 101 ZFEÚ sú podniky v zmysle tohto ustanovenia, ktoré sa zúčastnili na tejto kartelovej dohode alebo na tomto postupe“⁷⁶.

65. Na základe tejto paralely Súdny dvor v uvedenom rozsudku Skanska rozšíril tzv. teóriu „hospodárskej kontinuity“, uznanú judikatúrou v oblasti verejnoprávneho vymáhania aj v rámci občianskeho práva, a to na žaloby o náhradu škody spôsobenej porušením zákazu protisúťažných kartelov, pričom z uvedenej teórie vyplýva, že ak subjekt, ktorý sa dopustil porušenia práva hospodárskej súťaže Únie, zmení právnu alebo organizačnú formu, táto zmena nemá nevyhnutne

⁷⁰ Pozri napríklad rozsudok z 13. júla 2011, Eni/Komisia (T-39/07, EU:T:2011:356, bod 97).

⁷¹ Rozsudok zo 14. marca 2019, Skanska Industrial Solutions a i. (C-724/17, EU:C:2019:204, bod 45, ďalej len „rozsudok Skanska“).

⁷² Rozsudok Skanska, body 25, 26 a 43; pozri aj rozsudok z 5. júna 2014, Kone a i. (C-557/12, EU:C:2014:1317, body 21 a 22 a citovaná judikatúra).

⁷³ Rozsudok Skanska, bod 44; pozri aj rozsudok z 5. júna 2014, Kone a i. (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 23 a citovaná judikatúra).

⁷⁴ Pozri rozsudok Skanska, body 27 a 28 a citovaná judikatúra.

⁷⁵ Pozri rozsudok Skanska, body 29, 30, 36, 37 a 47.

⁷⁶ Pozri rozsudok Skanska, body 31 a 32.

za následok vytvorenie nového podniku zbaveného zodpovednosti za správanie predchádzajúceho subjektu, ktoré bolo v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže, ak z hospodárskeho hľadiska existuje totožnosť medzi pôvodným a novým subjektom.⁷⁷

66. Na základe rovnakej paralely sa domnievam, že rozsah pojmu hospodárska jednotka, ku ktorému som dospel v týchto návrhoch, platí nielen vtedy, keď Komisia vymedzí rozsah podniku zodpovedného za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže a právne subjekty, ktoré v rámci tohto rozsahu zodpovedajú spoločne a nerozdielne za uložené sankcie, ale aj v prípade, keď súkromné osoby poškodené protisúťažným správaním, ktorého sa dopustil podnik v zmysle práva hospodárskej súťaže, uplatňujú občianskoprávne žaloby o náhradu škody. Na základe určenia hraníc hospodárskej jednotky, ktorá v súlade s právom hospodárskej súťaže predstavuje podnik zodpovedný za porušenie, sa môžu dotknuté osoby rozhodnúť, proti ktorému z právnych subjektov tvoriacich predmetnú jednotku podajú svoju žalobu o náhradu škody.

67. Ako uznal Súdny dvor, súkromnoprávne vymáhanie a verejnoprávne vymáhanie sú nevyhnutnými nástrojmi na posilnenie účinnosti politiky potlačania protisúťažných praktík. Súkromnoprávne vymáhanie z tohto hľadiska nesleduje iba odškodňovaciu funkciu zameranú na uspokojovanie súkromných záujmov, ale má aj odrádzajúcu funkciu, ktorá prispieva k dosahovaniu cieľov verejného záujmu, ktoré sú základom ochrany hospodárskej súťaže. S pribúdajúcim počtom subjektov aktívne legitimovaných na uplatňovanie zodpovednosti za škodu spôsobenú protisúťažným správaním sa zvyšuje odrádzajúci účinok vo vzťahu k porušeniu práva hospodárskej súťaže, ktorý má mimoriadny význam z hľadiska možnosti práva Únie dosiahnuť svoje ciele v oblasti hospodárskej súťaže.⁷⁸ Obdobne, čím viac sa vylúčia praktické prekážky súvisiace s uplatňovaním žalôb o náhradu škody osobami poškodenými v dôsledku porušenia pravidiel hospodárskej súťaže, tým viac sa posilní uvedená odrádzajúca funkcia.

68. Umožniť súkromnej osobe, aby v situácii, akej sa týka konanie vo veci samej, žalovala dcérsku spoločnosť, s ktorou mala priamy alebo nepriamy obchodný vzťah, a to s cieľom získať náhradu škody spôsobenej v dôsledku účinkov protisúťažného správania materskej spoločnosti na predmetný vzťah, prispieva k uvedenej dvojakej funkcii, keďže to uľahčuje uplatnenie žaloby o náhradu škody v prípadoch, keď je materská spoločnosť na rozdiel od dcérskej spoločnosti usadená v inom štáte než poškodená osoba. Hoci je pravda, ako správne upozornila MBTE, že osoba poškodená porušením pravidiel hospodárskej súťaže má podľa článku 7 bodu 2 nariadenia č. 1215/2012 v každom prípade možnosť žalovať páchatela predmetného porušenia na súde podľa miesta, kde došlo ku škodlivej udalosti, čo v situácii, akej sa týka konanie vo veci samej, znamená miesto, kde došlo ku skresleniu trhových cien a kde poškodený tvrdí, že mu bola spôsobená ujma,⁷⁹ priznaním práva poškodeného podať žalobu proti dcérskej spoločnosti usadenej v jeho vlastnom členskom štáte sa predchádza praktickým komplikáciám spojeným s doručovaním žaloby do zahraničia a s výkonom prípadného rozsudku ukladajúceho povinnosť nahradiť škodu. Z hmotnoprávneho, čiže nielen čisto procesného hľadiska, možnosť voľby poškodenej osoby, pokiaľ ide o spoločnosť, voči ktorej podá žalobu, zvyšuje pravdepodobnosť úplného uspokojenia príslušných nárokov na náhradu škody.

⁷⁷ Pozri rozsudok *Skanska*, body 38 až 40, v ktorých Súdny dvor odkazuje na rozsudky z 11. decembra 2007, *ETI a i.* (C-280/06, EU:C:2007:775, bod 42); z 5. decembra 2013 (SNIA/Komisia, C-448/11 P, neuvyverejnený, EU:C:2013:801, bod 22), ako aj z 18. decembra 2014 (Commissione/Parker Hannifin Manufacturing a Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, bod 40).

⁷⁸ K významu odrádzajúceho účinku žalôb o náhradu škody pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci *Skanska Industrial Solutions a i.* (C-724/17, EU:C:2019:100, body 46 až 50).

⁷⁹ Pozri rozsudok z 29. júla 2019, *Tibor-Trans* (C-451/18, EU:C:2019:635, bod 37). Zdá sa, že týmto rozsudkom došlo k prekonaniu kritéria *forum actoris*, ktoré predtým zaviedol Súdny dvor v rozsudku z 21. mája 2015, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, bod 56).

69. Napokon je potrebné zaujať stanovisko k hlavnému tvrdeniu spoločnosti MBTE uvedenému v jej pripomienkach predložených Súdnemu dvoru, podľa ktorého sa vnútroštátny súd nemôže za okolností, aké sú predmetom konania vo veci samej, v ktorej je podaná žaloba o náhradu škody iba „follow on“ žalobou, odchýliť od vymedzenia podniku, ktorý sa dopustil predmetného porušenia, podľa dotknutého rozhodnutia Komisie bez toho, aby nastal rozpor s článkom 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003, podľa ktorého „keď vnútroštátne súdy rozhodujú o dohodách, rozhodnutiach alebo postupoch podľa článku [101 ZFEÚ alebo článku 102 ZFEÚ], ktoré sú už predmetom rozhodnutia Komisie, nemôžu prijať rozhodnutia, ktoré sú v rozpore s rozhodnutím prijatým Komisiou...“.

6. O súlade s článkom 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 v rámci „follow on“ žalôb o náhradu škody

70. MBTE namieta, že vzhľadom na skutočnosť, že žaloba spoločnosti Sumal o náhradu škody vychádza výlučne z rozhodnutia z roku 2016, a tiež na skutočnosť, že Komisia v tomto rozhodnutí považuje za osobu zodpovednú za porušenie iba Daimler, súdne rozhodnutie, ktorým by sa určila zodpovednosť spoločnosti MBTE za to isté porušenie, by malo nevyhnutne základ v odlišnom pojme podnik, než z akého vychádzala Komisia, a z tohto dôvodu by bolo v rozpore s rozhodnutím z roku 2016.

71. Hneď na tomto mieste uvediem, že judikatúra, na ktorú v tejto súvislosti odkazuje španielska vláda vo svojich pripomienkach predložených Súdnemu dvoru, týkajúca sa súbežného uplatňovania práva Únie a vnútroštátneho práva v oblasti hospodárskej súťaže⁸⁰ nie je podľa môjho názoru v danej veci relevantná, keďže v situácii, ktorá je predmetom konania vo veci samej, nejde o uplatnenie vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže, ale o určenie osôb zodpovedných za náhradu škody spôsobenej porušením článku 101 ZFEÚ, t. j. o postup, na ktorý sa, ako sa uviedlo vyššie⁸¹, priamo vzťahuje právo Únie.

72. Ako už bolo spomenuté vyššie, z judikatúry Súdného dvora vyplýva, že porušenie práva Únie v oblasti hospodárskej súťaže, za ktoré v súlade so zásadou osobnej zodpovednosti zodpovedá hospodárska jednotka, treba jednoznačne pripísať právnickej osobe, ktorej možno uložiť pokuty a ktorej treba zaslať oznámenie o výhradách.⁸² V tejto súvislosti Súdny dvor spresnil, že ani článok 23 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1/2003, ani judikatúra nevymedzujú, ktorú právnickú alebo fyzickú osobu má Komisia považovať za zodpovednú za porušenie a sankcionovať ju uložením pokuty.⁸³

73. Z uvedeného vyplýva, že Komisia má v tejto súvislosti široký priestor na voľnú úvahu,⁸⁴ pričom iba jej prináleží, aby si spomedzi subjektov tvoriacich podnik zvolila – v zásade z dôvodov účelnosti súvisiacich s požiadavkami hospodárnosti konania alebo na základe dôkazov, ktoré má táto inštitúcia k dispozícii – právnickú osobu alebo právnické osoby, ktorým zašle oznámenie o výhradách a vo vzťahu ku ktorým vydá rozhodnutie o uložení sankcie. Takéto rozhodnutie však

⁸⁰ Španielska vláda odkazuje na rozsudok z 3. apríla 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie (C-617/17, EU:C:2019:283, bod 25 a citovaná judikatúra).

⁸¹ Pozri bod 62 vyššie.

⁸² Pozri rozsudok Akzo, bod 57.

⁸³ Pozri rozsudok z 27. apríla 2017, Akzo Nobel a i./Komisia (C-516/15 P, EU:C:2017:314, bod 51 a citovaná judikatúra).

⁸⁴ V tomto zmysle pozri rozsudok z 11. júla 2013, Team Relocations a i./Komisia (C-444/11 P, neuvverejnený, EU:C:2013:464, body 159 a 160). Komisia preto môže rozhodnúť o rozšírení zodpovednosti za porušenie na materskú spoločnosť, a to popri spoločnosti priamo zapojenej do protisúťažného správania, pričom v každom prípade ide o jej diskrečnú právomoc, pozri rozsudok zo 16. júna 2011, Team Relocations/Komisia (T-204/08 a T-212/08, EU:T:2011:286, bod 156), potvrdený rozsudkom z 11. júla 2013, Team Relocations a i./Komisia (C-444/11 P, neuvverejnený, EU:C:2013:464, bod 161).

samo osebe neznamená, ani výslovne, ani implicitne, konštatovanie o neexistencii zodpovednosti právnych subjektov, ktorým sa neuložili sankcie, hoci sú súčasťou hospodárskej jednotky, ktorá sa dopustila porušenia.

74. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že vnútroštátny súd môže, na rozdiel od tvrdenia spoločnosti MBTE, označiť bez porušenia zákazu uvedeného v článku 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 ako subjekt zodpovedný za škodu spôsobenú porušením pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže aj právnickú osobu, ktorá nie je priamo dotknutá rozhodnutím, ktorým Komisia konštatovala a sankcionovala predmetné porušenie, platí to však iba za predpokladu splnenia kritérií potrebných na určenie spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti takejto právnickej osoby spolu so subjektom alebo subjektmi, voči ktorým Komisia vydala príslušné rozhodnutie.

75. Tomuto záveru nebráni ani skutočnosť, že Komisia označila v rozhodnutí z roku 2016 ako „podnik“ zodpovedný za porušenie iba Daimler. Toto určenie zodpovednosti zodpovedá rozhodnutiu Komisie stíhať a sankcionovať iba materskú spoločnosť za protisúťažné správanie, ktorého sa táto spoločnosť priamo dopustila, nevyklučuje však, ako sa uviedlo vyššie, že zodpovednosť za škodu spôsobenú týmto porušením možno vyvodiť aj voči iným subjektom patriacim do tej istej skupiny, pokiaľ so spoločnosťou, ktorej sa uložila sankcia, tvoria hospodársku jednotku.

76. Na záver treba odmietnuť tvrdenie spoločnosti MBTE, podľa ktorého určiť ako subjekt zodpovedný za škodu spôsobenú porušením pravidiel hospodárskej súťaže inú právnickú osobu než tú, ktorej sa týkalo rozhodnutie Komisie, ktoré je základom podanej žaloby o náhradu škody, by bolo v rozpore s bodom 47 rozsudku Skanska, v ktorom Súdny dvor uviedol, že pojem „podnik“ v zmysle článku 101 ZFEÚ „nemôže mať iný význam v kontexte ukladania pokút zo strany Komisie podľa článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 a v kontexte žalôb o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže“. V tejto súvislosti stačí poznamenať, že Súdny dvor v uvedenom bode všeobecne odkázal na spôsob, akým sa má vykladať pojem podnik, ktorý sa nemôže líšiť podľa toho, či ide o „verejnoprávne“ alebo „súkromnoprávne vymáhanie“, a nie na konkrétny spôsob, akým tento pojem uplatnila v danom prípade Komisia. Z tohto dôvodu, ako napokon pripúšťa samotná Komisia vo svojej odpovedi na písomné otázky, ktoré jej položil Súdny dvor v rámci opatrení týkajúcich sa organizácie konania, sa možnosť vnútroštátneho súdu určiť prípadnú zodpovednosť dcérskej spoločnosti za škodu nevyklučuje iba v dôsledku skutočnosti, že v rozhodnutí, ktorým Komisia konštatovala porušenie, sa takejto spoločnosti neuložila správna sankcia.

7. Záver týkajúci sa prvých troch prejudiciálnych otázok

77. Z vyššie uvedených dôvodov navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvé tri prejudiciálne otázky tak, že v rámci konania o žalobe o náhradu škody, ako je žaloba, ktorej sa týka konanie vo veci samej, možno spoločnosť považovať za zodpovednú za škodu spôsobenú porušením článku 101 ZFEÚ, za ktoré Komisia uložila sankciu iba príslušnej materskej spoločnosti, pokiaľ sa preukáže jednak skutočnosť, že s ohľadom na vzájomné ekonomické, organizačné a právne väzby dotknuté spoločnosti tvorili v čase spáchania daného porušenia hospodársku jednotku, a jednak skutočnosť, že konanie dcérskej spoločnosti na trhu ovplyvnenom protizákonným správaním materskej spoločnosti podstatným spôsobom prispelo k dosiahnutiu cieľa sledovaného uvedeným správaním a k realizácii účinkov predmetného porušenia.

III. Návrh

78. Na základe všetkých predchádzajúcich úvah navrhujem, aby Súdny dvor vyhlásil štvrtú prejudiciálnu otázku, ktorú mu položil Audiencia provincial de Barcelona (Provinčný súd Barcelona, Španielsko), za neprípustnú a aby na prvé tri prejudiciálne otázky odpovedal takto:

Článok 101 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že v rámci konania o žalobe o náhradu škody, ako je žaloba, ktorej sa týka konanie vo veci samej, možno spoločnosť považovať za zodpovednú za škodu spôsobenú porušením uvedeného článku, za ktoré Komisia uložila sankciu iba príslušnej materskej spoločnosti, pokiaľ sa preukáže jednak skutočnosť, že s ohľadom na vzájomné ekonomické, organizačné a právne väzby dotknuté spoločnosti tvorili v čase spáchania daného porušenia hospodársku jednotku, a jednak skutočnosť, že konanie dcérskej spoločnosti na trhu ovplyvnenom protizákonným správaním materskej spoločnosti podstatným spôsobom prispelo k dosiahnutiu cieľa sledovaného uvedeným správaním a k realizácii účinkov predmetného porušenia.